

تأثیر گروه درمانی بر میزان اضطراب دانشجویان پرستاری در بخش روانپزشکی

نرگس رحمانی*، کلثوم اکبر نتاج بیشه، آزاده کیاپور، حسین علیپور

چکیده

مقدمه: در پرستاران نگرش‌های استرس‌آور، نسبت به بیماران روانی وجود دارد که بر مراقبت از بیماران اثرات قابل توجهی دارد. پژوهش حاضر به منظور تعیین تأثیر گروه درمانی بر میزان اضطراب دانشجویان پرستاری دختر بابل انجام شد.

روش‌ها: در این پژوهش نیمه تجربی، نمونه پژوهش شامل ۳۶ نفر از دانشجویان دختر ترم ۵ پرستاری دانشگاه آزاد بابل بود که به طور تصادفی در دو گروه آزمون و کنترل قرار گرفتند. گروه آزمون به مدت ۶ جلسه در جلسات گروه درمانی شرکت نمودند در حالی که گروه کنترل دوره کارآموزی معمول را گذراندند و این جلسات را نداشتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه خصوصیات دموگرافیک و پرسشنامه اضطراب آشکار اسپیل برگر (Spielbergerr) بود. داده‌ها با استفاده از آزمون تی و آنالیز کوواریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: قبل از گروه درمانی میانگین سطح اضطراب در دو گروه آزمون و کنترل به ترتیب $40/16 \pm 6/54$ و $40/72 \pm 6/47$ (از مجموع ۸۰ نمره) بود، ولی پس از گروه درمانی میانگین نمره اضطراب در گروه آزمون $31/44 \pm 8/23$ و در گروه کنترل به $38/88 \pm 6/91$ بود. طبق نتایج آزمون آنالیز کوواریانس دو گروه بعد از آزمون به طور معناداری ($p < 0/05$) از نظر سطح اضطراب متفاوت بودند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج مبتنی بر اثربخشی گروه درمانی در کاهش اضطراب دانشجویان پرستاری دختر در بخش روانپزشکی پیشنهاد می‌شود قبل از حضور دانشجویان در بخش‌های روانپزشکی برگزاری کلاس‌های آموزشی در زمینه نحوه برخورد صحیح با بیماران و روند مصاحبه نظام یافته برگزار گردد.

واژه‌های کلیدی: گروه درمانی، اضطراب، دانشجویان پرستاری، بخش روان‌پزشکی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / شهریور ۱۳۹۸؛ ۱۹(۲۵): ۲۲۵ تا ۲۳۰

مقدمه

روان برای داشتن عملکرد اثر بخش ضروری است و درک ماهیت و علل این نگرش‌ها در آموزش بالینی و تئوری دانشجویان پرستاری جهت آماده‌سازی آنها برای ارائه خدمات سلامت روانی به مددجویان از اهمیت خاص برخوردار است (۲). در بین کارکنان اکثر بخش‌های عمومی

توانایی برقراری ارتباط مؤثر از ضروری‌ترین ویژگی‌های کارکنان بهداشتی و درمانی است و اثرات قابل توجهی بر بهبودی، رضایت‌مندی و مشارکت بیمار در درمان دارد (۱). نگرش مثبت نسبت به افراد دریافت‌کننده خدمات بهداشت

بابل، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، بابل، ایران. (azade_kiapoor@yahoo.com)، حسین علیپور، گروه فوریت پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران. (h.alipour.1354@gmail.com)
تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۱۱/۱۹، تاریخ اصلاحیه: ۹۸/۴/۱، تاریخ پذیرش: ۹۸/۴/۱۶

* نویسنده مسؤو: نرگس رحمانی (مربی)، گروه پرستاری، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، بابل، ایران. na57ra@yahoo.com
کلثوم اکبر نتاج بیشه، گروه پرستاری، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی ساری، ساری، ایران. (akbar2536@gmail.com)؛ آزاده کیاپور، گروه آمار، واحد

غیر روانپزشکی و حتی بخش‌های اعصاب و روان، نگرش‌های استرس‌آور، سرزنشی و خصمانه نسبت به بیماران روانی وجود دارد که بر مراقبت از بیماران اثرات قابل توجهی دارد (۳).

مطالعه‌ای تحت عنوان تأثیرات درمان رفتاری شناختی بر روی دانشجویان پرستاری در کره توسط لیم (Lim) و همکاران انجام شد. نتایج نشان داد در گروه آزمودنی میانگین نمره در اعتماد به نفس و رشد نگرش به شغل در مقایسه با گروه کنترل افزایش یافت. این مقایسه به ویژه در اعتماد به نفس و استقلال نشان داده شد (۴).

طبق مرور متون انجام شده دانشجویان پرستاری با توجه به مشکلات و چالش‌هایی مانند وجود محرک‌های استرس‌آور و خسته کننده و فرسودگی هیجانی، تمایلی به کار در بخش روانپزشکی ندارند (۶ و ۵). در این راستا تحقیقات انجام گرفته در ایران در زمینه اضطراب دانشجویان پرستاری در بخش روانپزشکی بسیار محدود است و تعداد مطالعات اندکی که در این زمینه کار شده است یا به بررسی تأثیر درمان‌های رفتاری-شناختی در اضطراب دانشجویان پرستاری به صورت کلی پرداخته‌اند و یا تنها بر مهارت ارتباط با بیماران و تأثیر آن بر اضطراب تمرکز داشته‌اند و یا سطح اضطراب در پرستاران بخش‌های روانپزشکی را بررسی کرده‌اند؛ لذا در این راستا پژوهش حاضر به بررسی تأثیر گروه درمانی بر میزان اضطراب دانشجویان در بخش‌های روانپزشکی می‌پردازد تا با شناخت عوامل استرس‌زا در دانشجویان پرستاری و ارائه راهکارهایی جهت کاهش اضطراب آنان نقش مهمی در ایجاد نگرش مثبت و ارائه مراقبت‌هایی با کیفیت بهتر داشته باشد.

روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع نیمه تجربی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان پرستاری دانشگاه آزاد بابل بود. محیط پژوهش، به دلیل دسترسی بهتر و بیش‌تر به

دانشجویان، بیمارستان یحیی‌نژاد بابل انتخاب شد، که دانشجویان جهت کارآموزی واحد روان در آنجا حضور پیدا می‌کردند. حجم نمونه با توجه به در دسترس بودن نمونه‌ها و با استناد به پیشینه تحقیقات قبلی (۷) و با استفاده از فرمول تعیین حجم با لحاظ $\alpha=0/05$ و توان آزمون ۸۰٪، تعداد ۱۸ نفر در هر گروه محاسبه شد. نمونه‌ها از بین جامعه پژوهش انتخاب شدند و شامل ۳۶ نفر از دانشجویان دختر، ترم ۵ پرستاری دانشگاه آزاد بابل بود که برای اولین بار به بخش روانپزشکی آمده بودند. معیارهای خروج از مطالعه داشتن سابقه بیماری روان در خود یا خانواده و یا اختلال‌های بارز طبی مثل سرطان یا دیابت، دانشجوی سایر رشته‌ها و شرکت کردن در جلسات گروه درمانی دیگر بود.

نمونه‌ها در صورت داشتن رضایت به شرکت در مطالعه (به صورت شفاهی و کتبی) بر اساس جدول اعداد تصادفی در دو گروه آزمون و کنترل قرار گرفتند و گروه آزمون به مدت ۶ جلسه سه بار در هفته و هر جلسه به مدت ۹۰-۴۵ دقیقه در جلسات گروه درمانی شرکت نمود. در طی جلسه اول اعضای گروه با هم آشنا شدند و قوانین و اهداف کار تنظیم شد و همچنین مقررات گروه و زمان برگزاری جلسات با توافق اعضا مشخص گردید. در جلسات بعدی تمرکز بر مشکلات کنونی اعضای گروه و روش‌های بهبود ارتباط و کاهش اضطراب اعضا بود. محتویات گروه درمانی شامل شناسایی افکار سطحی و نگرانی‌ها و عواملی که در اضطراب نقش داشتند، آموزش تنش‌زدایی و ارتقای آگاهی دانشجویان در مورد خطرات احتمالی و دادن فرصت به دانشجویان جهت بیان احساسات و طرح سؤالات و پاسخ به سؤالات مطرح شده توسط سایر اعضای گروه بود.

این جلسات در کلاس آموزشی بیمارستان در زمان کارآموزی انجام و توسط پژوهشگر و تحت نظارت درمانگر مجرب که روان پرستار بود، هدایت گردید. قبل از شروع جلسات پرسشنامه مشخصات دموگرافیک و

پرسشنامه اضطراب اشپیل برگر (Spielbergerr) جهت بررسی سطح اضطراب در توسط دو گروه تکمیل شد. پس از پایان جلسات گروه درمانی در آخرین جلسه پرسشنامه‌ها مجدداً تکمیل گردید. گروه آزمون هیچ برنامه و آموزش اضافه‌تر از برنامه معمول کارآموزی نداشتند.

پرسشنامه اضطراب آشکار اشپیل برگر که جهت سنجش اضطراب استفاده گردید. این پرسشنامه حاوی ۲۰ گویه در مقیاس لیکرت با گزینه‌های خیلی کم، کم، زیاد و خیلی زیاد (با امتیاز ۱ تا ۴) است و عبارات این آزمون در رابطه با احساسات و عواطف افراد در زمان پاسخ‌گویی می‌باشد. شایان ذکر است که امتیاز دهی به سؤالات منفی (۱۰ سؤال) به صورت معکوس (خیلی کم (۱)، کم (۲)، زیاد (۳)، خیلی زیاد (۴) است. بنابراین نمرات حاصل از پرسشنامه بین ۲۰ تا ۸۰ است که به صورت کیفی رتبه‌بندی می‌گردد. به این ترتیب که نمره ۲۰ - ۳۱ نشانگر اضطراب خفیف، ۴۲ - ۳۲ اضطراب متوسط به پایین، ۵۳ - ۴۳ اضطراب متوسط به بالا، ۶۴ - ۵۴ اضطراب نسبتاً شدید و نمره بالای ۶۴ اضطراب خیلی شدید می‌باشند. روایی و پایایی علمی این پرسشنامه قبلاً توسط مهram ارزیابی شده است. اعتماد علمی آن از طریق فرمول آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و روایی ۰/۹۵ به دست آمد و مشخص شد پایایی و روایی آزمون به عنوان نسبت واریانس نمرات حقیقی به واریانس نمرات مشاهده شده، در حد قابل قبول و بالایی است (۸ تا ۱۰).

در شروع جلسات محقق اطلاعات لازم در زمینه مطالعه و هدف آن را برای شرکت‌کنندگان مطرح کرد و بعد از اخذ رضایت‌نامه در خصوص زمان و مکان جلسات گروه‌درمانی توافق به عمل آمد. به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که برای خارج شدن از تحقیق آزاد هستند. پس از پایان تحقیق با توجه به بیان علل اضطراب توسط دانشجویان از نتایج تحقیق در روند کاهش اضطراب دانشجویان گروه کنترل استفاده شد.

داده‌های به دست آمده از پرسشنامه‌ها از نوع کمی بود و جهت تجزیه و تحلیل، وارد نرم‌افزار (IBM, SPSS-10)

نتایج

نمونه‌های مطالعه حاضر شامل ۳۶ نفر بود که در دو گروه ۱۸ نفره آزمون و کنترل قرار گرفتند.

یافته‌ها نشان داد تمامی نمونه‌های مورد پژوهش در بین سنین ۲۲-۲۰ سال قرار داشتند. در گروه آزمون ۶ نفر (۳۳ درصد) و در گروه کنترل ۲ نفر (۱۱ درصد) دانشجویان متأهل بودند. در هر یک از گروه‌های آزمون و کنترل ۲ نفر (۱۱ درصد) دانشجویان سابقه برخورد با بیمار روان را داشتند. ابتدا نرمال بودن داده‌ها در دو گروه کنترل و آزمون برای اضطراب آشکار و با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرونف مورد بررسی قرار گرفت. از آنجا که سطح معناداری در هر گروه بیش‌تر از ۰/۰۵ بود بنابراین فرض نرمال بودن پذیرفته شد.

اکثریت نمونه‌های مورد پژوهش ۱۱ نفر (۶۱/۱ درصد) در گروه آزمون قبل از گروه درمانی اضطراب متوسط به پایین داشتند و این در حالی است که اکثر نمونه‌های مورد پژوهش ۱۱ نفر (۶۱/۱ درصد) در گروه آزمون بعد از گروه درمانی اضطراب خفیف را ذکر کردند. اکثر نمونه‌های مورد پژوهش ۱۱ نفر (۶۱/۱ درصد) در گروه کنترل قبل از گروه درمانی اضطراب متوسط به پایین داشتند و گروه بعد از گروه درمانی نیز اکثر آنها ۱۲ نفر (۶۶/۷ درصد) همان سطح اضطراب را ذکر کردند.

برای بررسی تأثیر گروه درمانی بر میزان اضطراب آشکار دانشجویان پرستاری از آزمون آنالیز کوواریانس استفاده شد. قبل از گروه درمانی میانگین سطح اضطراب در دو گروه آزمون و کنترل به ترتیب $40/16 \pm 6/54$ و $40/72 \pm 6/47$ بود و آزمون تی تست اختلاف معناداری را بین دو گروه نشان نداد ($p=0/49$) ($t=0/472$).

حاضر که در تمامی آنان میزان اضطراب به طور معناداری کاهش یافته بود، همسو است و این شباهت می‌تواند بیانگر این باشد که گروه درمانی می‌تواند اثر مثبتی بر اضطراب گروه‌های مختلف داشته باشد.

تکرار پژوهش برای هر دو جنس، همچنین با دوره‌های طولانی‌تر گروه درمانی و بالاخره در محیط‌های شغلی پراسترس دیگر مثل اورژانس پیشنهاد می‌شود.

تأثیر وضعیت روحی و روانی واحدهای مورد پژوهش بر نحوه پاسخ‌گویی و یکسان بودن نمونه‌ها از نظر جنسیت، از محدودیت‌های پژوهش حاضر بودند که احتیاط بیشتری را در تعمیم نتایج ایجاب می‌کند.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج پژوهش مبنی بر تأثیر گروه درمانی بر کاهش میزان اضطراب دانشجویان پرستاری دختر در بخش روانپزشکی، پیشنهاد می‌گردد قبل از حضور دانشجویان در بخش‌های روانپزشکی کلاس‌های آموزشی در زمینه نحوه برخورد صحیح با بیماران و روند مصاحبه نظام یافته، برگزار گردد.

قدردانی

این مقاله بخشی از طرح پژوهشی است که با کد ۱۵۶۹۶۰۸۲۴۰۰۵ با هزینه دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل تصویب شده است. بدین وسیله از کلیه مسئولین آموزشی و پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل و کلیه دانشجویانی که حاضر به همکاری در این پژوهش شدند، کمال تشکر را دارم.

ولی پس از گروه درمانی میانگین نمره اضطراب در گروه آزمون به $31/44 \pm 8/23$ کاهش یافت و این درحالی است که میانگین اضطراب در گروه کنترل به $38/88 \pm 6/91$ رسید و این تفاوت معنادار بود ($f=8/66, p=0/05$). با توجه به آزمون آنالیز کوواریانس انجام شده در دو گروه آزمون و کنترل، قبل و بعد از گروه درمانی مقدار p -value در دو گروه $0/006$ بود، بنابراین بین دو گروه اختلاف معناداری وجود داشت.

بحث

مطالعه حاضر به منظور بررسی تأثیر گروه درمانی بر اضطراب دانشجویان پرستاری در بخش روانپزشکی انجام شد. یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد اکثر دانشجویان هنگام ورود به بخش روان درجاتی از اضطراب را تجربه می‌کنند و گروه درمانی تأثیر مثبتی بر کاهش اضطراب دانشجویان در بخش روان دارد.

پژوهش‌های اسکات (Scott) و همبلین (Hamblin) بر روی بیماران بخش‌های روانپزشکی نشان داد گروه درمانی در کاهش اضطراب و افسردگی اثر بخش‌تر از درمان دارویی است (۱۲ و ۱۱). نتایج پژوهش محمدخانی و همکاران در رابطه با تأثیر آموزش شناخت درمانی گروهی بر اضطراب دانشجویان پرستاری شهید بهشتی تهران مؤید کاهش اضطراب در دانشجویان است (۷) و پژوهش خدایی و همکاران در رابطه با تأثیر گروه درمانی شناختی- رفتاری بر کاهش اضطراب و افسردگی بیماران مبتلا به سکت قلبی نشان داد مداخلات شناختی رفتاری به صورت گروهی بر اضطراب و افسردگی بیماران مبتلا به سکت قلبی مؤثر است (۱۳). این نتایج با نتیجه پژوهش

منابع

1. Namdar H, Rahmani A, Ebrahimi H. [The Effect of a Skill-Training Model on Nursing Students' Skills in Communicating with Mental Patients]. Iranian Journal of Medical Education. 2008; 8(2): 323-332. [Persian]
2. Mccann TV, Lu S, Deegan J. Bachelor Of Nursing Students' Beliefs About Prognosis And Out Comes For People With Schizophrenia: A Longitudinal Study. Int J Ment Health Nurs. 2009; 18(1):72-9 .

3. Ross CA, Goldner EM. Stigma, Negative Attitudes And Discrimination Towards Mental Illness Within The Nursing Profession: A Review Of The Literature. *J Psychiatr Ment Health Nurs*. 2009; 16(6): 558-67.
4. Lim JY, Kim MA, Kim SY, Kim EJ, Lee JE, Ko YK. The Effects Of Cognitive-Behavioral Therapy On Nursing Students In Korea. *Nurse Educ Today*. 2010; 30(8): 731-6.
5. Taylor B, Barling J. Identifying Sources And Effects Of Career Fatigue And Burnout For Mental Health Nurses: A Qualitative Approach. *Int J Ment Health Nurs*. 2004; 13(2): 117-25.
6. Lauvrud C, Nostad K, Palmstierna T. Occurrence Of Post Traumatic Stress Symptoms And Their Relationship To Professional Quality Of Life In Nursing Staff At A Forensic Psychiatric Security Unit: A Cross-Sectional. *Health Qual Life Outcomes*. 2009; 7: 31.
7. Mohamadkhani Shali E, Alipor A, Hasanzadeh Pashang S. [Effect of cognitive therapy training in groups on health anxiety among nursing students]. *Journal of Jahrom University of Medical Sciences*. 2013; 11(2): 45-52. [Persian]
8. Mahram B. [Standardization of Spielberger anxiety test in Mashhad city] [Dissertation]. Tehran: Allameh Tabatabai University; 1994. [Persian]
9. Abd Khodai MS, Mahram B, Ezanloo Z. [Baresiyeh Rabeteeye Beyne Abaade Kamalgeraei Va Ezterab Penhan Dar Daneshjooyan]. *Research in Clinical Psychology and Counseling*. 2011; 1(1): 47-58. [Persian]
10. NikbakhtNasrabadi AR, Bakhshayeshi O, Parsayekta Z, Hoseyni M, Taghavi T, Rezvani H. [The Effectiveness of Implementing Nursing Consultation on the Anxiety of Patients Undergoing GI Endoscopy]. *Iran Journal Of Nursing*. 2012; 25(79) :54-62. [Persian]
11. Scott MJ, Stradling SG. Group Cognitive Therapy For Depression Produces Clinically Significant Reliable Change In Community-Based Settings. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*. 1990; 18(1): 1-19.
12. Hamblin d, Beutler L, Scogin F, Corbishley A. Patient Responsiveness to Therapist Values and Outcome in Group Cognitive Therapy. *Psychotherapy Research*. 2010; 3(I): 36-46.
13. Khodai S, Khazai K, Kazemi T, Ali Abadi Z. [Effect of cognitive-behavioral group therapy on the depression and anxiety in patients with myocardial infarction]. *Modern Care Journal*. 2012; 9(4): 364-370. [Persian]

The effect of group therapy on anxiety level of nursing students in Psychiatry ward

Narges Rahmani¹, Kolsoum akbarnatajbishe², Azadeh kiapour³, Hosein Alipour⁴

Abstract

Introduction: Nurses have stressful attitudes towards psychiatric patients who play significant role in their care. This study endeavored to determine the effect of group therapy on the anxiety of nursing students in psychiatric ward of Babol Yahyanejad hospital.

Methods: In this quasi-experimental study sample consisted of 36 nursing students of the fifth semester at Babol Islamic Azad university who were randomly assigned to two experimental and control groups. The experimental group participated for six sessions of group therapy while the control group passed training sessions, they did not attend these sessions. The survey instrument included demographic characteristics, Spielbergerr Anxiety Inventory. Data were analyzed through covariance test.

Results: The majority of the samples, 11 students (61.1%) had moderate to low anxiety in the experimental and control groups before the treatment group, while the majority of the samples (61.1%) in the experimental group after the group therapy received mild anxiety. According to the results of the covariance analysis, the two groups after the test significantly ($p < 0.05$) were different in terms of anxiety level.

Conclusion: These results indicated the effectiveness of group therapy in reducing anxiety of students in the Psychiatry ward. According to the results holding training classes on how to deal with Patients and systematic interview process before attending in psychiatric wards is recommended.

Keywords: Group Therapy, Anxiety, Nursing Students

Addresses:

- ¹. (✉) Nursing Department, Medical Sciences Faculty, Islamic Azad University of Babol, Babol, Iran. Email: na57ra@yahoo.com
- ². Nursing Department, Medical Sciences Faculty, Islamic Azad University of Sari, Sari, Iran. Email: akbar2536@gmail.com
- ³. Statistics Department, Babol Branch, Islamic Azad University of Babol, Babol, Iran. Email: h.alipour.1354@gmail.com
- ⁴. Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran. Email: azade_kiapoor@yahoo.com